

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย (Research Design)

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา ณ จุดเวลาใดเวลาหนึ่ง (Cross-sectional Descriptive study)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรเป้าหมาย (Target population) คือ ศสมช. ทุกแห่งใน จ.ร้อยเอ็ด

ประชากรตัวอย่าง (Population to be Sample) คือ อสม.ที่ปฏิบัติงานใน ศสมช. ของ จ.ร้อยเอ็ด

ตัวอย่าง (Sample) คือ อสม.ที่ปฏิบัติงานใน ศสมช.ที่ได้รับการสุ่มเลือกมาตามขนาดตัวอย่างที่ต้องการ

กรอบตัวอย่าง (Sampling Frame) คือ ศสมช. ทุกแห่งใน จ.ร้อยเอ็ด จำนวน 2,228 แห่ง

ขนาดตัวอย่าง (Sampling size)

คำนวณขนาดตัวอย่าง โดยใช้สูตร⁽⁴⁴⁾

$$n = Z^2 pq/d^2$$

โดยกำหนดให้ n = ขนาดตัวอย่าง

p = สัดส่วนของประชากรที่มีลักษณะที่จะศึกษา

$$\text{ร้อยละ } 50 = 0.5$$

$$q = 1-p = 1-0.5 = 0.5$$

d = ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้

$$= (0.1)(p) = (0.1)(0.5) = 0.05$$

Z = ค่า Z จากตารางเมื่อกำหนดระดับนัยสำคัญที่ 0.05

$$= 1.96 \text{ (Two-tailed)}$$

แทนค่า

$$n = (1.96)(0.5)(0.5)/(0.05)$$

$$= 384$$

เพื่อเป็นการตรวจสอบ หรือการขาดหายของข้อมูล จึงเพิ่มขนาดตัวอย่างให้มากขึ้นอีก 10% นั้น

$$n = 423 \text{ ตัวอย่าง}$$

หน่วยการศึกษา (Study Unit) เป็น อสม.ที่ปฏิบัติงานใน ศสมข.

หลักเกณฑ์ในการเลือกตัวอย่างเข้ามาศึกษา (Inclusion Criteria)

เป็น อสม. 5 คนหลักที่ปฏิบัติงานใน ศสมข. ที่ถูกสุ่มเข้ามาทำการศึกษา

หลักเกณฑ์ในการเลือกตัวอย่างออกจากการศึกษา (Exclusion Criteria) ไม่มี

เทคนิคการเลือกตัวอย่าง (Sampling Techniques)

ทำการสุ่มตัวอย่าง ศสมข. มาศึกษา โดยวิธี Simple Random Sampling โดยวิธีจับฉลาก จำนวน 423 แห่ง จากจำนวนทั้งหมด 2,228 แห่ง และทำการสัมภาษณ์ อสม. 5 คนหลัก ที่ดำเนินงานใน ศสมข.ของ แต่ละแห่ง โดยดำเนินการ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นการสำรวจ โดยผู้วิจัยสำรวจจำนวน ศสมข.และจำนวน อสม. ในเขต จ.ร้อยเอ็ด พบว่ามีจำนวน ศสมข.ทั้งหมด 2,228 แห่ง และมี อสม.ที่ปฏิบัติงานในศสมข. (คิดเฉพาะจำนวน 5 คน/แห่ง) ทั้งหมด 11,140 คน

ขั้นที่ 2 ขั้นการสุ่ม โดยทำการสุ่ม ศสมข. ที่จะทำการศึกษา โดยวิธี Simple Random Sampling มาทั้งหมด 423 แห่ง(ตามขนาดตัวอย่างที่คำนวณได้) และกำหนดเอา อสม. ที่ปฏิบัติงานใน ศสมข.แต่ละแห่งที่สุ่มได้ เป็นตัวแทนตอบแบบสัมภาษณ์ (ใช้ อสม. 5 คนที่ถูกกำหนดไว้ตามแนวทางปฏิบัติ) ตามแผนภูมิที่ 3.1

แผนภูมิที่ 3.1 แสดงแผนภูมิการสุ่มตัวอย่าง

ขั้นที่ 1 ขั้นสำรวจ

จำนวน ศสมข.ทั้งหมดในจังหวัดร้อยเอ็ด มี 2,228 แห่ง
และมี อสม. ที่ปฏิบัติงานใน ศสมข. 11,140 คน

ขั้นที่ 2 Simple Random Sampling

จำนวนตัวอย่าง 423 ศสมข.
(อสม.2,115 คน)

ระยะเวลาดำเนินการวิจัย

ระหว่างเดือน มิถุนายน 2540 – เมษายน 2541

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์ เก็บข้อมูลโดย อสม.ที่ปฏิบัติงานใน ศสมช. ซึ่งผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์ขึ้นเอง โดยศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้รับคำแนะนำ ตรวจสอบความถูกต้องทางด้านเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ลักษณะแบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ชุดคือ

ชุดที่ 1 แบบสัมภาษณ์สำหรับ อสม. ตอบ 1 คน ต่อ 1 ชุด เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของ อสม.ซึ่งประกอบด้วย 2 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของ อสม. ได้แก่ อายุ, เพศ, วุฒิการศึกษา, สถานภาพการสมรส, อาชีพ, เศรษฐฐานะ, ความสะดวกในการเดินทางไปปฏิบัติงาน, ประสบการณ์การทำงานร่วมกับชุมชน, ระยะเวลาการเป็น อสม.(รวมทั้งที่เคยเป็นผู้สื่อข่าวสาธารณสุขมาก่อนด้วย) และการผ่านการฝึกอบรม ลักษณะของแบบสัมภาษณ์ใช้คำถามแบบเติมข้อมูลเอง จำนวน 4 ข้อ และแบบกำหนดคำตอบให้เลือก จำนวน 7 ข้อ

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับ ข้อมูลด้านสังคมจิตวิทยาของ อสม. แบ่งเป็น 3 ตอนคือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับทัศนคติของ อสม.ต่อนโยบายการสาธารณสุขมูลฐาน, วิธีการฝึกอบรม, วิทยากรในการฝึกอบรม และการนำการสาธารณสุขมูลฐาน ไปใช้ในการพัฒนาชุมชนตนเอง มีทั้งหมด 11 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์เพื่อวัดการรับรู้ในบทบาทการปฏิบัติงานตามนโยบายสาธารณสุขมูลฐาน ของ อสม. มีทั้งหมด 9 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสัมภาษณ์เพื่อวัดแรงจูงใจในการทำงานของ อสม. มีทั้งหมด 13 ข้อ

แบบวัดทัศนคติ เป็นแบบที่ใช้ในการวัดทัศนคติที่มีต่อนโยบายวิธีการฝึกอบรม อสม. และกระบวนการนำสาธารณสุขมูลฐานไปใช้ในการพัฒนาชุมชน ซึ่งคำถามในส่วนนี้ใช้แนวการสร้างข้อความตามแบบของลิเกิต (Likert Method) ให้เลือกตอบแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 3 ตัวเลือก ประเมินความรู้สึกของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ว่า เห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วยกับข้อความในแบบสัมภาษณ์ โดยแบ่งคำถามออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. คำถามประเภทเห็นด้วย คล้อยตาม (Favorable Statements) ข้อความประเภทนี้ได้แก่ ข้อความที่เป็นไปในทางดี หรือเป็นที่ต้องการของสังคมทั่วไป
2. คำถามประเภทไม่เห็นด้วย ไม่คล้อยตาม (Unfavorable Statements) ได้แก่ ข้อความซึ่งมีลักษณะตรงข้ามกับประเภทแรก

การให้คะแนนจะให้ตามลักษณะของคำถาม ดังต่อไปนี้

ระดับความเห็น	ข้อความเชิงบวก	ข้อความเชิงลบ
	Positive Statement	Negative Statement
เห็นด้วย	3	1
ไม่แน่ใจ	2	2
ไม่เห็นด้วย	1	3

แบบวัดการรับรู้ในบทบาท เพื่อประเมินว่า อสม. ได้รับรู้ในบทบาทการปฏิบัติงานตามนโยบาย การสาธารณสุขมูลฐาน มากหรือน้อยเพียงใด โดยใช้แนวคำตอบในลักษณะแบบเลือกตอบ (Checklist) ตามสภาพการรับรู้ว่า ใช่ หรือไม่ใช่บทบาทที่ตนเองทราบหรือกระทำอยู่ขณะนั้น

ถ้าตอบว่า ใช่ = 1

ถ้าตอบว่า ไม่ใช่ = 0

แบบวัดแรงงใจในการทำงาน เป็นการประเมินความรู้สึกของ อสม. ต่อปัจจัยสนับสนุนต่างๆที่จะเป็นแรงงใจให้ปฏิบัติตามนโยบายการนำสาธารณสุขมูลฐานไปใช้ในการพัฒนาชุมชน โดยพิจารณาจากความภูมิใจในตำแหน่ง, ความรู้, ลักษณะงาน, บทบาทของ อสม., การยอมรับจากชุมชนและเจ้าหน้าที่สาธารณสุข, ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ฯลฯ โดยใช้มาตราวัดแบบลิเกิต (Likert Method) แบ่งเป็น 3 ตัวเลือก (เหมือนการวัดแบบทัศนคติ) ดังนี้ คือ

ระดับความเห็น	ข้อความเชิงบวก	ข้อความเชิงลบ
	Positive Statement	Negative Statement
เห็นด้วย	3	1
ไม่แน่ใจ	2	2
ไม่เห็นด้วย	1	3

ชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์สำหรับ อสม. ทั้ง 5 คน ตอบร่วมกันในแบบสัมภาษณ์ 1 ชุด ทั้งนี้เนื่องจากการที่จะดำเนินงาน ศสมช. ให้ครอบคลุมงานทั้ง 14 องค์กรประกอบนั้น อสม. 5 คน จะต้องแบ่งงานกันรับผิดชอบในแต่ละงาน ฉะนั้นจึงต้องถามร่วมกัน ซึ่งแบบสัมภาษณ์ชุดนี้ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยด้านชุมชน ได้แก่ ข้อมูลจำนวนหลังคาเรือน, จำนวนอสม. ทั้งหมดในชุมชน, ลักษณะของชุมชน ลักษณะของแบบสัมภาษณ์ เป็นแบบเติมข้อมูลในช่องว่าง และกำหนดคำตอบให้เลือก มีทั้งหมด 4 ข้อ

ส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยสนับสนุนการดำเนินงาน ได้แก่ ความร่วมมือขององค์กรต่างๆ ในชุมชน, การได้รับการสนับสนุนเงินงบประมาณและวัสดุ/อุปกรณ์ในการดำเนินงานทั้งจากภาครัฐและเอกชน, การได้รับคำแนะนำ, การนิเทศติดตามงาน, คำชมเชยและรางวัลจากการปฏิบัติงาน ลักษณะแบบสัมภาษณ์ เป็นแบบกำหนดตัวเลือกและแสดงความคิดเห็น มีทั้งหมด 13 ข้อ

ส่วนที่ 3 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทและกิจกรรมร่วมในการปฏิบัติงาน ได้แก่ ความเห็นเกี่ยวกับแผนนโยบาย และความสามารถในการปฏิบัติงานตามนโยบาย ลักษณะแบบสัมภาษณ์ เป็นแบบกำหนดตัวเลือก และแสดงความคิดเห็น มีทั้งหมด 10 ข้อ

การหาคุณภาพของเครื่องมือ

1. การหาความตรงทางเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ของเนื้อหา และความชัดเจนของภาษาที่ใช้ในแบบสัมภาษณ์ จากนั้นนำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น

2. การหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสัมภาษณ์ ซึ่งแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข โดยคณาจารย์ที่ปรึกษาและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว นำไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับประชากรที่ศึกษา คือ อสม. ที่ปฏิบัติงานใน ศสมช. จำนวน 5 แห่ง ในอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ได้แก่ ศสมช. ในเขตสุขาภิบาล จำนวน 2 แห่ง และนอกเขตสุขาภิบาล จำนวน 3 แห่ง โดยสัมภาษณ์ อสม. แห่งละ 5 คน รวม 25 คน เพื่อศึกษาความบกพร่องของแบบสัมภาษณ์ และความเข้าใจในเนื้อหาให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของแบบสัมภาษณ์แต่ละข้อ แล้วนำมาปรับปรุงอีกครั้ง ก่อนที่จะนำไปใช้ในการศึกษาต่อไป ในส่วนของแบบสัมภาษณ์ที่เกี่ยวกับทัศนคติ, ข้อมูลวัดแรงจูงใจในการทำงาน และข้อมูลสภาพสนับสนุนการทำงานจาก ชุมชน ได้หาความเชื่อมั่นต่อโดยใช้สูตร Coefficient Alpha ส่วนแบบสัมภาษณ์ที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามบทบาทของ อสม. ใช้สูตร Kuder-Richardson 20 ซึ่งค่าความเชื่อมั่นที่ได้มีค่า 0.7 ขึ้นไป ในทุกค่า

การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection) มีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้

1. **ขั้นเตรียมการ** โดยผู้วิจัยทำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย ถึงนายแพทย์สาธารณสุข จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อขอความร่วมมือในการปฏิบัติงานดำเนินการวิจัยในพื้นที่

2. **ขั้นดำเนินการ**

2.1 ผู้วิจัยประสานงานกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายพัฒนาบุคลากรของ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อขอข้อมูลเกี่ยวกับ ศสมข.

2.2 ผู้วิจัยประสานงานกับสาธารณสุขอำเภอ และเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานสาธารณสุขมูลฐานของสาธารณสุขอำเภอ เพื่อแจ้งแผนการออกดำเนินการเก็บข้อมูลในพื้นที่อีกครั้ง

2.3 ผู้วิจัยประสานงานกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่รับผิดชอบหมู่บ้าน และผู้ใหญ่บ้านประจำหมู่บ้านที่จะเก็บข้อมูล

2.4 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยสัมภาษณ์อาสาสมัครสาธารณสุข(อสม.)ที่ปฏิบัติงานในศสมข. ตามจำนวนที่กำหนด พร้อมตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูล โดยใช้ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลจำนวน 60 วัน ซึ่งสามารถเก็บข้อมูลได้ทั้งหมด 391 แห่ง และ อสม. ทั้งหมด 1,955 คน คิดเป็นร้อยละ 92.43 ของจำนวนทั้งหมดที่กำหนดไว้

การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)

1. ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของข้อมูล แปลงข้อมูลที่ได้เป็นรหัสตามข้อมูลลงรหัสที่จัดเตรียมไว้ และบันทึกข้อมูลลงคอมพิวเตอร์ นำข้อมูลที่ได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS FOR WINDOWS version 7.5 และ โปรแกรม EPI – INFO version 6 ดังนี้

1.1 พรรณนาคุณลักษณะทั่วไปของ อสม. ด้วยสถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

1.2 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยต่างๆ(ตัวแปรอิสระ) กับ ผลการดำเนินงานตามกิจกรรมหลักของงานสาธารณสุขมูลฐานทั้ง 14 องค์ประกอบ ของ อสม.ที่ปฏิบัติงานใน ศสมข. (ตัวแปรตาม) ด้วยสถิติ chi-square test

2. ได้กำหนดระดับค่าสถิติที่แสดงถึงระดับนัยสำคัญระหว่างปัจจัยของตัวแปรอิสระแต่ละตัวกับตัวแปรซึ่งเป็นผลการดำเนินงานของอสม.ในแต่ละกิจกรรม โดยกำหนดให้มีค่าความคลาดเคลื่อนไม่เกินร้อยละ 5 คือ ค่า P-value < 0.05